

รัฐศาสนา

Theocratic State

วัชรชัย วิวัฒน์คุณากร¹

Watchalachai Wiwatkunakorn

บทคัดย่อ

ในบริบทของรัฐศาสตร์สมัยใหม่ แนวคิดที่ท้าทาย “ศีลธรรมในรัฐ” ได้เน้นย้ำถึงการสร้างกรอบการบริหารประเทศที่ยึดหลักความเป็นกลาง ความเท่าเทียม และความโปร่งใส โดยอาศัยแนวคิดรัฐสังคมนิยมแบบแบ่ง (Secular State) และอำนาจตามเหตุผลและกฎหมาย (Rational-Legal Authority) ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายและพลวัตของค่านิยมในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดเรื่องพลเมืองสาธารณะและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมความเปิดกว้างและความคิดเชิงวิจารณ์ ช่วยให้รัฐปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้ดีขึ้น การโต้แย้งดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแนวคิดเหล่านี้เหนือกว่าแนวคิดดั้งเดิมของ “ศีลธรรมในรัฐ” ด้วยการยึดหลักนิติธรรมและเหตุผลสากล แทนการยึด

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ

Thai Research and Management Journal

ติดกับค่านิยมทางศาสนาเพียงด้านเดียว ส่งผลให้เกิดการบริหารที่สอดคล้องกับความ
เป็นสมัยใหม่และความต้องการของสังคมที่หลากหลาย

คำสำคัญ: รัฐสังคมแบบแพ่ง, อำนาจตามเหตุผลและกฎหมาย, พลเมืองสาธารณะ

Abstract

In the contemporary context of political science, concepts challenging the notion of “morality in the state” emphasize the establishment of a governance framework grounded in neutrality, equality, and transparency. This is achieved through the principles of the Secular State and Rational-Legal Authority, which effectively accommodate the diversity and dynamism of values in modern societies. Furthermore, the concepts of public citizenship and equal participation serve as critical tools in promoting openness and critical thinking, enabling the state to adapt to the changes brought by globalization. These arguments demonstrate the superiority of such concepts over the traditional “morality in the state” by prioritizing the rule of law and universal reason over adherence to singular religious values. This approach aligns with modernity and effectively addresses the needs of diverse populations.

บทนำ

ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ศาสนาพุทธและบทบาทของพระสงฆ์ได้แทรกซึมเข้าสู่ทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านจริยธรรม วัฒนธรรม หรือการเมือง แนวคิด “รัฐศาสนาแบบไทยๆ” เป็นการสะท้อนความผสมผสานระหว่างคุณค่าทางศาสนาและการบริหารประเทศที่มีรากฐานมาจากประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม ในขณะเดียวกัน แนวทางและประสบการณ์จากต่างประเทศในด้านบทบาทของศาสนา ในทางการเมืองก็ได้ให้กรอบแนวคิดที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยได้

บทความฉบับนี้มุ่งเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ถึงบทบาทของพระสงฆ์ในเวทีการเมืองไทยโดยละเอียด ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และสมัยใหม่ โดยมีการเปรียบเทียบแนวคิดและแนวปฏิบัติจากเอกสารต่างประเทศ เพื่อให้เห็นภาพรวมที่ครบถ้วนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นของ “รัฐศาสนาแบบไทย” พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคศาสนาในการบริหารประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. วิเคราะห์และอธิบายบทบาทของพระสงฆ์ในระบบการเมืองไทยภายใต้แนวคิด รัฐศาสนาแบบไทย
2. สรุปผลกระทบของบทบาทพระสงฆ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทสังคมและการเมืองสมัยใหม่

บทวิเคราะห์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศาสนามีการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดในการเปลี่ยนแปลงและในทำนองเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาก็มีผลกระทบต่อการเมืองเช่นเดียวกันหากจะพิจารณาโครงสร้างของศาสนารวมไปถึงหน้าที่ของศาสนาได้แล้วสรุปได้อย่างสั้นๆ ว่าศาสนามีหน้าที่เพียงสี่ประการที่สำคัญ

1. การให้คำอธิบายกับมนุษย์ในสังคมเพราะมนุษย์คือสิ่งมีชีวิตที่มักจะมีคำถามยกตัวอย่างง่ายง่ายเช่นเราเกิดมาทำไมทำไมถึงเกิดมาอยู่ในสถานะสังคมแบบนี้ทำไมถึงรวยทำไมถึงจนทำไมถึงเป็นหนี้ทำไมต้องยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นตัวให้คำอธิบายในคำถามเหล่านี้

2. ศาสนามีหน้าที่ในการสนับสนุนสถาบันพื้นฐานของสังคมไม่ว่าจะเป็นสถาบันทางการเมืองสถาบันวัฒนธรรมสถาบันทางเศรษฐกิจอีกสิ่งคือศาสนาเป็นพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองที่อธิบายคุณค่าของมนุษย์และความชอบธรรมของผู้ปกครอง

3. ศาสนามีหน้าที่ให้พลังแก่คนธรรมดาศาสนาจะทำหน้าที่ให้พลังแก่คนปกติในยามวิกฤตและในยามที่บุคคลเหล่านั้นไม่สามารถหาเหตุผลที่เหมาะสมเพียงพอมาอธิบายได้เช่นทำไมเกิดอุบัติเหตุกับคนที่เรารักทำไมเกิดอุบัติเหตุกับเราในสังคมสมัยใหม่อาจจะบอกว่าเหตุการณ์เหล่านี้เกิดโดยบังเอิญซึ่งมันอาจจะไม่เพียงพอต่อคำอธิบาย ศาสนาจึงมีหน้าที่อธิบายข้อมูลเหล่านี้ทดแทน

4. ศาสนามีหน้าที่ทำให้สังคมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นคือสิ่งที่ในทางสังคมศาสตร์จะเรียกว่าชนบธรรมเนียมประเพณีหรือระบบความเชื่อซึ่งเป็นหนึ่งใน

ส่วนสำคัญของการรวมชาติซึ่งให้ข้อคิดเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในไทย (สมบูรณ์ สุขสำราญ ,2527)

ทฤษฎี Political Theology มุ่งเน้นที่การวิเคราะห์บทบาทของศาสนาในการกำหนดอำนาจและความเชื่อมโยงระหว่างศาสนาและรัฐ (Weber, 1922) ในขณะเดียวกัน แนวคิด Social Legitimacy ที่ได้รับการสนับสนุนโดย Durkheim (1912) เน้นที่การสร้างเชื่อมั่นในระบบการบริหารผ่านคุณค่าทางศีลธรรมและสัญลักษณ์ทางศาสนา ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านจริยธรรมในสังคมไทย

บทบาทประวัติศาสตร์ของพระสงฆ์ในอดีตพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในฐานะที่ปรึกษาแก่ผู้ปกครองและเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมในสังคมไทย ในสมัยรัชกาลที่ 5 และที่ 6 มีการนำแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” มาใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะโดยให้พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาทางศีลธรรม ในสมัยรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวเข้าสู่ความทันสมัยและการบริหารประเทศในรูปแบบสมัยใหม่ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องรักษาเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากพุทธศาสนาไว้ แนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” จึงเกิดขึ้นขึ้นเพื่อเป็นกรอบอุดมการณ์ในการวางนโยบายที่คำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลัก

การให้คำปรึกษาในการปฏิรูปการบริหาร พระสงฆ์ในสมัยรัชกาลที่ 5 มักได้รับเชิญเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางนโยบาย โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม สังคม และการศึกษา เช่น การปฏิรูประบบราชการใหม่และ

การจัดตั้งระบบศาลที่ยึดหลักความยุติธรรมและมนุษยธรรม ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนา

การส่งเสริมการศึกษาและคุณธรรมในสังคม หนึ่งในนโยบายสำคัญของรัชกาลที่ 5 คือการส่งเสริมการศึกษาในทุกระดับ ซึ่งในหลักสูตรการศึกษาได้มีการบูรณาการหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมและมีจริยธรรมที่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น การสอนคุณธรรมผ่านการเล่าเรื่องรามเกียรติ์และคติธรรมประจำชาติ ซึ่งได้รับการอธิบายและแนะนำจากพระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรม

พิธีกรรมและการเสริมสร้างความ Legitimacy พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางศาสนาที่ถูกนำมาใช้ประกอบการแถลงการณ์หรือการประกาศนโยบายของรัฐ เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าการตัดสินใจของภาครัฐนั้นอยู่บนพื้นฐานของศีลธรรมและจริยธรรมที่เป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น การจัดพิธีบรมราชาภิเษกและพิธีกรรมเฉลิมฉลองต่าง ๆ ที่มีพระสงฆ์เข้าร่วมเป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์และความถูกต้อง

การปฏิรูประบบราชการ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ปรับโครงสร้างระบบราชการให้มีความทันสมัยมากขึ้น โดยยังคงยึดถือหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นได้รับการปรึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเป็นธรรมและความยุติธรรมในระบบราชการ

การส่งเสริมคุณธรรมในระบบการศึกษา ในการจัดตั้งโรงเรียนและมหาวิทยาลัย พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการออกแบบหลักสูตรที่รวมเอาหลักธรรม

และคติสอนทางศีลธรรมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อปลูกฝังคุณค่าทางจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง

การพัฒนาต่อยอดแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” ในสมัยรัชกาลที่ 6

ในสมัยรัชกาลที่ 6 (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว) การสรรสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติและการส่งเสริมจิตสำนึกในความเป็นไทยได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านวัฒนธรรมและจริยธรรม พระมหากษัตริย์ทรงตระหนักถึงความจำเป็นของการบูรณาการคุณค่าทางพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารประเทศอย่างลึกซึ้ง

การใช้พระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาทางศีลธรรมในนโยบายสาธารณะ

รัชกาลที่ 6 ทรงเน้นย้ำให้รัฐดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมความถูกต้องและคุณธรรมในทุกภาคส่วน โดยมีพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทเป็นที่ปรึกษาในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง การศึกษา และวัฒนธรรม เช่น การออกข้อบังคับหรือแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอน

การบูรณาการศีลธรรมในกิจกรรมของรัฐ ในการประกอบพิธีและกิจกรรมสำคัญของชาติ พระมหากษัตริย์มักเชิญพระสงฆ์ที่ทรงคุณวุฒิมาประกอบพิธีเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความบริสุทธิ์และการปฏิบัติหน้าที่ที่มีจริยธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนว่าการตัดสินใจของรัฐนั้นมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรม

การเผยแพร่แนวคิดศีลธรรมผ่านวรรณกรรมและสื่อ รัชกาลที่ 6 ทรงเขียนและส่งเสริมวรรณกรรมที่สะท้อนหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาและแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” ซึ่งถูกนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในคุณค่าทางจริยธรรมและนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การปรับปรุงระบบการศึกษา ในช่วงที่มีการจัดตั้งโรงเรียนและสถาบันการศึกษาชั้นสูง รัชกาลที่ 6 ทรงให้ความสำคัญกับการบูรณาการหลักธรรมคำสอนเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน โดยมีพระสงฆ์และนักปราชญ์ที่มีความรู้ด้านศีลธรรมร่วมเป็นที่ปรึกษาในการจัดทำหลักสูตร ซึ่งทำให้การศึกษาในยุคนี้มีความเข้มแข็งในด้านจริยธรรมและความมีน้ำใจต่อสังคม

การปฏิรูปและสร้างความโปร่งใสในราชการพระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุนการปรับปรุงระบบราชการที่ต้องยึดถือหลักความซื่อสัตย์และคุณธรรม พระสงฆ์ที่ได้รับการยกย่องในวงการสังคมได้รับการปรึกษาเพื่อวางแนวทางในการจัดการกับปัญหาการทุจริตและการบริหารงานที่มีความโปร่งใส ทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในระบบการปกครอง(ป.อ.ปยุตโต, 2537)

การจัดกิจกรรมเฉลิมฉลองและพิธีกรรมแห่งชาติในงานพิธีสำคัญของชาติ เช่น พิธีบรมราชาภิเษกและพิธีที่ระลึกถึงความเป็นไทย พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทในฐานะผู้ให้พรและให้คำแนะนำทางจริยธรรม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างรัฐกับสถาบันศาสนา และยืนยันความถูกต้องของนโยบายรัฐที่ดำเนินไปตามหลักธรรมคำสอน

ผลกระทบและความสำคัญของแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ”

การนำแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” มาใช้ในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับการบริหารประเทศเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างรัฐกับสถาบันพระพุทธศาสนา ซึ่งมีผลกระทบในระยะยาวต่อการสร้างจิตสำนึกในความเป็นไทยและการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ตัวอย่างเช่น ความเชื่อมั่นของประชาชน การมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาทางศีลธรรมช่วยให้ประชาชนมีความมั่นใจในนโยบายของรัฐ เนื่องจากเห็นว่าการตัดสินใจของผู้บริหารได้รับการตรึงไว้บนพื้นฐานของหลักศีลธรรมที่ยึดถือกันมา

การสร้างเอกลักษณ์แห่งชาติ แนวคิดนี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกรักภูมิใจในเอกลักษณ์ไทยที่มีการผสมผสานระหว่างความทันสมัยและประเพณีดั้งเดิม ส่งผลให้สังคมไทยมีความผูกพันและรักษาความเป็นไทยเอาไว้ในทุกยุคสมัย

การปรับปรุงคุณภาพการบริหาร การได้รับคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณธรรมช่วยให้การบริหารงานของรัฐมีความโปร่งใสและมุ่งเน้นที่การให้บริการสาธารณะที่เป็นธรรมต่อประชาชน

สรุปได้ว่า สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” ได้ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยพระสงฆ์มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาทางศีลธรรมที่ช่วยให้การบริหารประเทศมีความน่าเชื่อถือและมีจริยธรรมอย่างแท้จริง ตัวอย่างของการปฏิรูปในระบบราชการ การบูรณาการหลักธรรมคำสอนในหลักสูตรการศึกษา และการจัดพิธีกรรมแห่งชาติ ล้วนแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างความทันสมัยกับคุณค่าทางศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ

ไทย แนวคิดนี้จึงไม่เพียงแต่มีผลกระทบในช่วงเวลานั้น แต่ยังส่งผลต่อวิถีการบริหาร และจิตสำนึกของประชาชนในระยะยาว

บทบาทสมัยใหม่และการเปลี่ยนแปลง: การมีส่วนร่วมในนโยบายรัฐและประเด็นสากล

การส่งเสริม Legitimacy พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนโยบายของรัฐ การประสานงานระหว่างรัฐกับประชาชนโดยมีบทบาทในการเป็นสื่อกลางช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสานงานระหว่างภาคส่วนต่างๆในสังคม(วีระชัย ยศโสธร,2565) ผ่านการมอบอำนาจรัฐบางประการให้กับคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นการมอบฉันทมติใหม่ให้คณะสงฆ์มีอำนาจในการแต่งตั้ง-ถอดถอนคณะสงฆ์ด้วยตนเองโดยอาศัยอำนาจในรัฐธรรมนูญผ่าน พรบ. คณะสงฆ์ หรือแม้แต่การตั้งตำแหน่งให้พระสงฆ์ไปทำหน้าที่ต่างๆตามที่กำหนด (กันต์ แสงทอง และภัสสรรา บุญญฤทธิ, 2561)

ผลการวิจัย

พบว่าบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทยมีความหลายมิติและเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมืองในแต่ละยุค การเป็นสื่อกลาง พระสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้คำแนะนำทางศีลธรรม แต่ยังเป็นตัวกลางที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างภาคการเมืองกับความเชื่อของประชาชน

Legitimacy ของระบบการบริหาร การสนับสนุนหรือนโยบายโดยพระสงฆ์มีผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในระบบการเมือง ทำให้เกิดความสมดุลและความโปร่งใสในการบริหารประเทศหรืออาจจะเกิดการตั้งคำถามตามมาในภายหลังก็ได้

มิติระหว่างประเทศ การเปรียบเทียบกับกรอบแนวคิดในต่างประเทศเผยให้เห็นว่าการมีบทบาทของผู้นำทางศาสนาในด้านการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่ครอบคลุมหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งช่วยให้เข้าใจบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศไทยในบริบทที่กว้างขึ้นและยังคงต้องติดตามบทบาทนี้อย่างใกล้ชิด

การปรับตัวและนวัตกรรม ในยุคสมัยใหม่ พระสงฆ์ได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมโดยใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางแต่ก็มีบางส่วนที่นำเทคโนโลยีและสื่อสังคมไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งในบางประเภทผิดหลักพระธรรมวินัยแต่ไม่ผิดกฎหมาย ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง ในแง่ของความเชื่อมั่นและศรัทธา

ความเป็นกลางและความหลากหลายทางวัฒนธรรม แนวคิดรัฐสังคมนิยมแบบแฟงมุ่งเน้นให้รัฐดำเนินงานโดยแยกฝ่ายศาสนาออกจากการบริหารงานสาธารณะ ทำให้การตัดสินใจทางนโยบายเกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุผลและหลักการสากลที่ไม่ผูกขาดอยู่กับค่านิยมของศาสนาหนึ่งโดยเฉพาะ การรับรองสิทธิและความเท่าเทียมการที่รัฐไม่ได้ยึดหลักศีลธรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว ช่วยสร้างกรอบที่เท่าเทียมแก่ประชาชนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

หลายประเทศในยุโรปและอเมริกาเหนือใช้แนวคิดนี้เป็นรากฐานในการบริหารประเทศ โดยให้ความสำคัญกับหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้พิสูจน์

แล้วว่าเป็นแนวทางที่ตอบสนองต่อความต้องการและความหลากหลายของประชาชน ในสังคมสมัยใหม่ แนวคิดนี้รับอิทธิพลจากนักสังคมวิทยาอย่าง Max Weber เน้นว่า ความน่าเชื่อถือของรัฐควรมาจากระบบกฎหมายและนโยบายที่มีความชัดเจนและอิงกับเหตุผล (rational-legal authority) มากกว่าการอ้างอิงศีลธรรมที่มาจากคำสอนศาสนา ในสังคมปัจจุบันที่มีข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาท รัฐต้องมีความโปร่งใสในการดำเนินงานและสามารถพิสูจน์ความถูกต้องของนโยบายผ่านหลักฐานที่จับต้องได้ ซึ่งแนวคิดนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ดีกว่าแนวคิดที่ยึดติดกับค่านิยมทางศาสนาเพียงอย่างเดียว

สรุป

ในบริบทปัจจุบัน แนวคิดที่แย้งกับ “ศีลธรรมในรัฐ” มุ่งเน้นไปที่การสร้างกรอบการบริหารประเทศที่ยึดหลักความเป็นกลาง ความเท่าเทียม และความโปร่งใสผ่านแนวคิดรัฐสังคมนิยมแบบแบ่ง (Secular State) และแนวคิด Rational-Legal Authority ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความหลากหลายและพลวัตของค่านิยมในสังคมสมัยใหม่ได้ดีกว่า นอกจากนี้ แนวคิดพลเมืองสาธารณะและการมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมก็เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความเปิดกว้างและความคิดเชิงวิจักษ์ที่ช่วยให้รัฐสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การตอบกลับแนวคิดเหล่านี้จึงถือเป็นการล้มแนวคิดดั้งเดิม ของแนวคิด “ศีลธรรมในรัฐ” เนื่องจากในยุคของรัฐธรรมนูญใหม่ รัฐควรจะสามารถบริหารประเทศได้บนพื้นฐานของหลักนิติธรรมและเหตุผลที่เป็นสากลหรือประชาธิปไตย มากกว่าการยึดติดกับค่านิยมของศาสนาเพียงอย่างเดียว(หากเรายืนยันว่ารัฐไทยมิใช่รัฐศาสนา)

วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ

Thai Research and Management Journal

ซึ่งจะเป็นแนวทางการปกครองรัฐสอดคล้องกับความเป็นสมัยใหม่และอีกทั้งยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในสังคมที่หลากหลายและแตกต่างได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

- 1.ควรมีการศึกษาต่อเนื่องในประเด็นบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยโดยใช้กรอบเปรียบเทียบเกี่ยวกับประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ
- 2.ควรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานในภาคศาสนา เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารและความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชน

บรรณานุกรม

- กันต์ แสงทอง และภัสสร บุญญฤทธิ์. (2561). รัฐกับศาสนา: ความไม่ชัดเจนของรัฐไทยใน ความเป็นรัฐโลกาวิสัยหรือรัฐศาสนา. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 1(1), 81-92.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2537). รัฐกับพระพุทธศาสนาถึงเวลาชำระล้างหรือยัง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- วีระชัย ยศโสธร. (2565). การเมืองการปกครองในแนวพระพุทธศาสนา. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22(1), 250-264.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2527). พุทธศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ

Thai Research and Management Journal

Emile Durkheim. (1912). *The elementary forms of religious life*. Free Press.

Max Weber. (1922). *The sociology of religion*. Routledge.